

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Dr. Halmai Gábor

Mi fán terem az információs kárpótlás? Az Alkotmánybíróság információs szabadság és adatvédelem konfliktusáról

Mind politikai mind szakmai körökben viszonylag visszhangtalan maradt az Alkotmánybíróság október elején hozott egyhangú döntése, a 37/2005. (X. 5.) AB határozat, amellyel a testület - Mádl Ferenc azóta leköszönt köztársasági elnök júniusi indítványa alapján - alkotmányellenesnek mondta a pártállami időszak titkosszolgálati iratainak az Interneten történő hozzáférhetővé tételét. A politika feltehetően azért nem reagált, mert az adatvédelmi biztos és az ellenzék mellett már jóval a törvény elfogadása előtt az előterjesztők is érzékeltették, hogy maguknak is vannak alkotmányossági aggályaik, és megelőzendő az alkotmánybírói kudarcot, szorgalmazták is az alkotmány módosítását, amihez azonban az ellenzék nem járult hozzá. (Egyébként helyesen, merthogy szilárd alkotmányos demokráciákban a törvényeket igazítják az alaptörvényhez és nem fordítva.) A szakmai közvélemény kritikája talán azért maradt el, mert ezekben a körökben evidenciaként kezelték az adatvédelmi biztos és a köztársasági elnök érvelését, miszerint valójában az Alkotmánybíróságnak az átvilágítással kapcsolatos eddigi határozatai (mindenekelőtt a 60/1994. (XII. 24.), valamint a 23/1999. (VI. 30.) AB határozatok) lényegében már eldöntötték a kérdést: nem közszereplők titkosszolgálati múltjára vonatkozó adatok nyilvánosságra hozatala az érintettek személyes adatainak védelme miatt alkotmányellenes.

Ebben az írásban azt igyekszem igazolni, hogy az alkotmánybírói határozat nem ismerte fel a kifogásolt törvényi szabályozást megalapozó alkotmányos jogokat, az információs szabadságot és a tudomány szabadságát. Márpedig ha az alkotmánybírók a titkosszolgálati iratok tekintetében az alkotmány 61.§-ának (1) bekezdésében garantált közérdekű adatok megismeréséhez való jogot valamint a tudományos életnek a 70/G.§-ban biztosított szabadságát ütköztették volna az egykori besúgók személyes adatainak védelmével, akkor - korábbi gyakorlatuk alapján - feltehetően a kitüntetett kommunikációs jogok közé tartozó információs szabadságnak és a tudomány szabadságának kellett volna elsőbbséget biztosítaniuk. A határozat indokolása - hasonlóan az adatvédelmi biztosnak a törvényjavaslattal kapcsolatos állásfoglalásához - a nyilvánossághoz fűződő pusztán közérdekről, illetve a törvény preambulumban megfogalmazott olyan jogpolitikai célkitűzésekről beszél, mint „az elmúlt rendszer állambiztonsági szolgálatai tevékenységének megismerése”, amelyek önmagukban nem elégségesek az adatvédelemmel összefüggő alapjogkorlátozás indoklására. Az alkotmánybírók szerint miután a megfigyelték a jelenlegi szabályozás alapján is megismerhetik a velük kapcsolatba hozható operatív kapcsolatokról, hálózati személyről, hivatásos alkalmazotról az azonosításukhoz szükséges adatokat, az ezzel összefüggő információs önrendelkezési jog érvényesítéséhez és az „információs kárpótláshoz” nincs szükség ezeknek a személyes adatoknak a teljes nyilvánosságra hozatalára. Ebből az érvelésből nyilvánvaló, hogy az Alkotmánybíróság az „információs kárpótlás” (nyilván nem jogi) fogalmát azonosítja az információs önrendelkezés jogi kategóriájával. Márpedig az elvett/elrejtett információkért kárpótolni nemcsak az egyes embereket kell, akikkel kapcsolatban valóban kezelt és még mindig kezel adatokat az állam, hanem a társadalom egészét, beleértve azokat is, akiknek személyes adatait talán sohasem kezelték a szolgálatok, és beleértve a tudományos kutatókat, akiknek munkáiból szintén információs kárpótlást kaphat az állampolgárok közössége. Ez pedig már nem az adott egyének információs önrendelkezése körébe tartozó probléma, hanem a mindenkit megillető közérdekű információkhoz való hozzáférés, vagyis az információs szabadság kérdése.

A magyarországi rendszerváltás egyik legnagyobb adóssága az egyének és a társadalom egésze információs kárpótlásának szinte teljes elmaradása, vagyis az, hogy a titkosszolgálatok megfigyeltjei és a demokrácia polgárai alig ismerhették meg azokat a körülményeket, személyeket, amik és akik saját személyes, illetve szűkebb és tágabb közösségük, sőt az egész társadalom sorsát alakították az előző négy évtizedben. Mint tudjuk, az első demokratikusan választott parlament csupán annyit tett ezen a területen, hogy a ciklus utolsó napjaiban elfogadott egy felemás átvilágítási törvényt. Ennek alkotmányossági felülvizsgálata során az Alkotmánybíróságnak kellett köteleznie a törvényhozókat arra, hogy tegyék lehetővé mindenki számára a róluk szóló, akkor még

csak III/III-as állambiztonsági iratokba való betekintést. A Medgyessy-féle ügynök-botrányt követően annyi előrelépés történt, hogy azóta az áldozatok megtudhatják a besúgók nevét is, sőt közszereplők esetében ez a jog mindenkit megillet, mégpedig a III. főcsoportfőnökség valamennyi részlege - tehát a belső elhárítás mellett a hírszerzés, a kém- és a katonai elhárítás - tekintetében. A 2003-as szabályozás azért nem hozott radikális változást az iratokhoz való hozzáférésben, mert a törvény továbbra is lehetővé tette, hogy a titkosszolgálatok lényegében független külső kontroll nélkül maguk döntsék el, mely iratokat adják át az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának, és ezzel a közönségnek betekintésre.

2004 december elején az MSZP parlamenti frakciója bejelentette, hogy egyrészt megpróbálja civil kontroll alá helyezni a titkosszolgálatok irat-visszatartási lehetőségét, másrészt főszabállyá teszi az egykori állambiztonsági iratok nyilvánosságát, mégpedig nem is csak egy kérelmezési eljárás alapján, hanem „proaktív” módon az Interneten keresztül. A parlamentnek 2005 februárjában benyújtott törvényjavaslat indokolása szerint a módosításra azért volt szükség, mert a 2003-as törvény hatálybalépése óta eltelt időszak újabb és újabb ügynökbotrányoktól volt hangos, miközben esetleges volt, kinek az ügynöki tevékenységéről értesült a közvélemény. Valóban, látszólag véletlenszerűnek tűnt a rádiós vezető, a színikritikus, a válogatott futballista, vagy a közgazdászprofesszor esetének nyilvánosságra kerülése.

A törvényjavaslat előterjesztői szerint egyféleképpen érhető el, hogy a jövőben ne lehessen szelektíven kiszivároztatni egyes személyek ügynökmúltját: ha valamennyi, az állambiztonsági szervekkel egykor együttműködő vagy azok alkalmazásában álló személy kiléte nyilvánossá válik. Ez utóbbi várakozás ugyan az elmúlt másfél évtized történetének ismeretében kissé naivnak tűnik, de kétségtelen, hogy az anonimizálás nélkül megismerhető adatok körének bővítése, illetve a nemzetbiztonsági szempontból már nem védendő iratok fokozatos Internetes közzététele egyaránt további lépés lett volna a társadalom információs kárpótlása felé. A módosítások megvalósulása ugyanis azt is jelentette volna, hogy nem csak a mostani közszereplők, hanem minden egykori ügynök, hivatásos tartóiszt és MSZMP vezető neve megismerhetővé vált volna, mégpedig nem csak az áldozatok, hanem mindenki számára. A változások ez utóbbi eleme azt jelentette volna, hogy a magyar szabályozás a 2003-ban követett német megoldással szemben - ahol az áldozatoknak különleges jogai vannak - közelít a nemrég felállított szlovák Nemzeti Emlékezet Történeti Műhelyének ideájához, amely mindenki jogaként ismeri el a levéltárban őrzött közérdekű iratok megismerését.

Az MSZP első elképzeléseivel szemben a személyes adatok védelmével kapcsolatos alkotmányos aggályokat fogalmazott meg Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos. Kifogásainak lényege az volt, hogy az ügynökök azonosításához szükséges adatok bárki általi hozzáférhetőségét semmilyen alkotmányos indok nem támasztja alá, ráadásul az sérti sokak, köztük az egykori besúgók információs önrendelkezési jogát. Véleménye szerint önmagában a múlt megismerésének célja nem igazolhatja a személyes adatokkal való rendelkezési jog korlátozását. Az országgyűlési biztos, aki közkeletű rövid elnevezése ellenére nem csak az adatvédelem, hanem a közérdekű adatok nyilvánosságának, vagyis az információs szabadságnak is ombudsmanja, ajánlásainak megfogalmazása során nem először mulasztotta el vizsgálni a feladatkörét körülíró törvénynek a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó rendelkezéseit. (Gondoljunk csak a halapenz.hu elnevezésű honlap kapcsán megfogalmazott egyoldalúan adatvédő álláspontjára.)

Az MSZP-frakció - az Alkotmánybíróság részéről várható kedvezőtlen döntés elkerülésére - felvetette az alkotmány módosításának gondolatát, úgy, hogy a törvényben szabályozott személyes adatokat maga az alaptörvény minősítené nyilvánossá. Ezzel az ötlettel kapcsolatban a kérdés csak az volt, vajon, elegendő ok-e egy törvény esetleges elbukásától való félelem az alkotmányos elveket és értékeket hosszú távra meghatározó alaptörvény megváltoztatására. Mert az ilyen taktikai módosítások könnyen szétverhetik az egész alkotmányos rendszert, ami azért nagyobb ár annál, mint amit akármilyen törvény keresztülviteléért érdemes lenne megfizetni. Elég nagy baja alkotmányos rendszerünknek, hogy - ellentétben a stabil alkotmánnyal rendelkező államokkal - nálunk az alaptörvény túl könnyen módosítható. Ezen a veszélyes úton a rendszerváltás előtti nem legitim parlament indult el egyik utolsó, szégyenletes aktusával, amikor azt követően, hogy az újonnan felállított Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította a választójogi törvénynek a választás napján külföldön tartózkodók választásból való kizárását, az alkotmánysértő korlátozást beemelte az alkotmányba. A következő ilyen taktikai alkotmánymódosítások már a demokratikus parlament számlájára írandók. 1997-ben az önkormányzatok megbízatásának megszűnési idejét, 2004-ben pedig az uniós csatlakozással kapcsolatos népszavazás időpontját és a felteendő kérdést foglalták alkotmányosan indokolatlan módon alaptörvénybe. Emlékezhünk rá, tavaly, az

Alkotmánybíróságnak a gyűlöletbeszéd-törvényt alkotmányellenessé nyilvánító határozatát követően szintén felmerült az alkotmányvédő testület alkotmánymódosítással történő letromfolásának ötlete.

Az MSZP-s törvényjavaslat benyújtása után a FIDESZ is bejelentette, hogy saját ügyöntörvénytervezetet terjeszt elő annak érdekében, hogy ne gyakorolhassanak közhatalmat azok, akik 1990 előtt „szabad akaratukból” együttműködtek a politikai rendőrséggel, valamint azért, hogy a pártállam titkos iratai teljes körűen, korlátozás nélkül megismerhetőek legyenek. Miután pedig ennek a javaslatnak az alkotmányossága a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való alkotmányos jog sérelme miatt legalább annyira kétes, mint az MSZP-é, ők is kezdeményezték az alkotmány módosítását. A bejelentést tevő ellenzéki politikus példaként arra hivatkozott, hogy Németországban a volt besúgók és titkosügynökök nem lehetnek közalkalmazottak. Azt már elfelejtette hozzátenni, hogy ennek érdekében senkinek nem jutott eszébe módosítani a német alaptörvényt. Miután azonban sem a legnagyobb kormány- sem pedig a legnagyobb ellenzéki párt nem rendelkezik az alkotmány módosításához szükséges kétharmados többséggel, mindketten csak a másik támogatásával lettek volna képesek megvalósítani alkotmányozói terveiket. Ez azonban - alkotmányos rendszerünk szerencséjére - nem történt meg, így mindkét alkotmánymódosítási terv füstbe ment.

Ilyen körülmények között a kormánytöbbség kénytelen volt vállalni a megjósolható konfliktust az alkotmányvédő testülettel, és az Országgyűlés 2005. május 30-i ülésnapján 194 igen szavazattal, 6 ellenében, 129 tartózkodás mellett elfogadta a törvényjavaslatot. A köztársasági elnök - igazolva a várakozásokat - kezdeményezte is a törvény előzetes alkotmányossági vizsgálatát. Az államfő egyik alkotmányossági kifogása - lényegében az adatvédelmi biztoséhoz hasonlóan - az volt, hogy a törvény alkotmányos indok nélkül tenné bárki részére hozzáférhetővé a nem közszereplő hivatásos alkalmazottak, operatív kapcsolatok és hálózati személyek azonosításához szükséges adatokat, és ezzel sérti a személyes adatok védelméhez az alkotmány 59.§ (1) bekezdésében biztosított jogot. Mádl Ferenc azt is kifogásolta, hogy az egyébként is kérdéses megbízhatóságú adatok nyilvánosságra hozatalát - amit az elnök „magánjogi jogalanyokat érintő, közhatalmi jellegű egyedi döntésnek” értékel - a törvény szerint nem előzi meg egy hatékony jogorvoslati eljárás, ami ellentétes az alkotmány 57.§ (5) bekezdésében foglalt jogorvoslatihoz való joggal.

Az Alkotmánybíróság lényegében mindkét államfői kifogást alaposnak ítélte, és megállapította a törvény megtámadott rendelkezéseinek alkotmányellenességét.

A határozat érvelését a testület korábbi átvilágítási döntéseinek indoklásaira alapozta. Az első átvilágítási törvény alkotmányossági vizsgálatáról szóló 60/1994. (XII. 24.) AB határozat volt a testület első olyan döntése, amely közvetlenül az ügyönkök adataival foglalkozott. A bírák ebben megállapítják, hogy az információszabadság és az adatvédelem egyaránt alkotmányos alapjogok, kölcsönös korlátozásuknak mindkettő céljához viszonyítva arányosnak kell lennie. A közérdekű adatok megismerésének joga tulajdonképpen a testület által kitüntetett alapjogként felfogott vélemény szabadság része, amelynek korlátozását mindig megszorítóan kell értelmezni, s ugyanez vonatkozik a közérdekű adatok korlátozására is. Az információszabadsághoz és a személyes adatok védelméhez fűződő jog ütközésekor az adatvédelemhez való jogot mindig és feltétlenül megszorítóan kell értelmezni. Kétségtelen ugyanakkor, hogy az Alkotmánybíróság ezeket a megállapításokat a közszereplők adataira vonatkoztatta: „a jogállamban közhatalmat gyakorló vagy a politikai közéletben résztvevő személyek - köztük azok, akik a politikai közvéleményt feladatszerűen befolyásolják - arra vonatkozó adatai, hogy korábban a jogállamisággal ellentétes tevékenységet folytattak, vagy olyan szerv tagjai voltak, amely korábban a jogállamisággal ellentétes tevékenységet folytatott, az alkotmány 61.§ szerinti közérdekű adatok.” (Érdemes megjegyezni: azzal, hogy az Alkotmánybíróság nyilvánvalóan személyes adatokat minősített közérdekűnek, anélkül, hogy azt alkotmányosan felülvizsgálta volna, nyíltan elutasította a hatályos adatvédelmi törvény fogalom-rendszerét, amelynek értelmében egy személyes adat sohasem lehet közérdekű is egyszerre.) Ezzel a döntéssel tehát az alkotmánybírák egyértelműen állást foglaltak a közszereplők ügyönkömúltjának közérdekű volta mellett, ami azt jelenti, hogy az ő információs önrendelkezési joguk korlátozása szükséges az információszabadság érvényesüléséhez, és az átvilágítás választott módja kisebb korrekciókkal arányos korlátozást valósít meg. Ennek indokaként az alkotmánybírák hivatkoznak az adatvédelmi törvénynek arra a passzusára, amelynek

¹ Ugyanígy a törvényes definíció alkotmányértelmezéssel történő felülírása nyilvánul meg a 42/2005. (XI. 14.) AB határozatban, amelyben a testület a jogalkotási törvénynek a jogszabály, illetve az állami irányítás egyéb jogi eszközeire vonatkozó fogalmát félretéve megállapította a Legfelsőbb bíróság jogegységi határozatainak jogi norma voltát, és ezzel felülvizsgálati jogkörébe vonta azokat.

értelmében nyilvánosságra hozható a személyes adat, ha az történelmi eseményekről folytatott kutatások eredményének bemutatásához szükséges.

Az Alkotmánybíróság még hozzátette, hogy a nem jogállami rendszerben keletkezett politikai rendőrségi nyilvántartások titkosságának fenntartása a nem közérdekűnek nyilvánított adatoknál sem korlátozhatja az érintettek információs önrendelkezési és az érdekeltek egyéb jogait. Ugyanakkor az indokolás azt is tartalmazza, hogy az átvilágítási törvény alapján felhasználandó nyilvántartások titkosságának megszüntetéséből nem következik az, hogy a nyilvántartásokban szereplő adatokat mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni, vagyis az adatok - az alkotmánybírák szóhasználatára szerint - automatikusan közérdekű adattá válnak. A titkosság megszüntetése önmagában csak azt eredményezi, hogy minden érintett érvényesítheti információs önrendelkezési jogát. Ebből a határozatból tehát csak az a következtetés vonható le, hogy az Alkotmánybíróság nem tekintette alkotmányos követelménynek az érintettek túli nyilvánosságát. De az is igaz, hogy ennek alkotmányellenességét sem állítja a határozat.

Az 1994-es és a mostani vizsgálat tárgya között azonban az a különbség, hogy akkor fel sem merült a teljes nyilvánosság kérdése, ami a jelenlegi szabályozás központi kérdése -sőt a törvényhozó még az áldozatok információs önrendelkezési jogáról is "elfeledkezett", arra az Alkotmánybíróságnak mulasztás megállapításával kellett emlékeztetnie. Ezért azután nem lehetett volna teljes egészében precedensnek tekinteni a tizenegy év előtti döntést, mondván, hogy "a közérdek önmagában nem elég alapjog-korlátozás indokolására", hiszen a teljes körű nyilvánosságra hozatal alapja nem egyszerűen a közérdek, hanem a közérdekű adatokhoz való állampolgári és tudományos kutatói hozzáférés joga, azaz az alkotmányban kiemelten kezelt információszabadság és a tudományos élet szabadsága.

A mostani határozat indokolásában az alkotmánybírák ugyancsak a közérdek, mint elégtelen hivatkozás alapján idézik fel a személyi szám alkotmányellenességét kimondó 15/1991. (IV. 13.) AB határozatot, amelyben az alkotmány 59. §-ában biztosított személyes adatok védelméhez való jogot, illetve annak aktív oldalát információs önrendelkezési jogként definiálták. Mint tudjuk, ennek tartalma az, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról, és ennek áttöréséhez szintén kevés a pusztán közérdekre való hivatkozás. Csakhogy 2005-ben a kérdés úgy fogalmazódott meg, vajon a társadalom tagjainak, illetve a tudomány képviselőinek a múltira vonatkozó közérdekű adatok megismerésére vonatkozó információs szabadsága is kevés-e az adatvédelem meghátrálásához. Természetesen juthatott volna a testület arra a következtetésre, hogy az adott esetben a személyes adatok védelméhez még a közérdekű adatok nyilvánosságánál is nyomósabb alkotmányos érdek fűződik, ha azt vizsgálta volna, vajon a valamennyi ügynök nevének az Interneten keresztül erre vonatkozó kérelem nélkül is, mindenki számára történő hozzáférhetővé tételét valóban az információs szabadság érvényesüléséhez szükséges legenyhébb eszköznek ítéli-e a testület. Mert az igaz ugyan, hogy a minket körülvevő rendszer igazi működése akkor ismerhető meg, ha fogalmat alkothatunk arról, hol mindenhol működtek titkosügynökök. De az nem nyilvánvaló, hogy valamennyi ügynök megnevezése is szükséges ehhez a tudáshoz. Vagy, ha lehetővé is tennénk az ügynökadatok megismerését mindenki számára, azt is meg kell-e engednünk, hogy aki az információ birtokába került nyilvánosságra is hozhatja-e. Hiszen a korábbi szabályozás szerint még a tudományos kutatók is csak akkor élhetnek a megismert személyes adatok nyilvánosságra hozatalának jogával, ha az tudományos szempontból feltétlenül szükséges. Csakhogy ahhoz, hogy az Alkotmánybíróság eljusson a jogok kollíziójának eldöntéséhez, előbb helyesen kellett volna szembeállítani a konkuráló jogokat.

Pedig ebben az esetben sem volt nehéz belátni, hogy mind a jelen, mind pedig a múlt megismerése csak az alkotmány 61.§-ában garantált és a törvény által részletesen szabályozott információszabadság, vagyis a közérdekű adatok nyilvánossága révén valósulhat meg. Ennek alapján a polgároknak joguk van megtudni, hogy az egyes állami szervek, és azokon belül is az egyes tisztviselők hogyan intézik/intézték a köz ügyeit. Értelemszerűen a távolabbi múlt ilyen közérdeklődésre számot tartó adatai már a levéltárban keresendők. Ezzel azonban csak lelőhelyük, nem pedig közérdekű jellegük változik. Kétségbe vonná-e valaki a mai köztársaság polgárainak jogát arra, hogy megtudják, hogyan, mely magyar állami tisztségviselők közreműködésével kerülhetett sor 1944-ben több százezer zsidó származású magyar állampolgár átadására egy idegen hatalomnak, annak biztos tudatában, hogy az végezni kíván velük. De ugyanígy evidensnek tűnik például az 56-os forradalom vérbefojtása történetének és az azért felelős magyar funkcionáriusok nevének közérdekű adat volta, abban az esetben is, ha az illetők jelenleg nem töltenek be közfunkciót, sőt esetleg nem is élnek már, és életük során sohasem voltak közszereplők.

A kérdés most már csak az, vajon más-e a helyzet az egykori állambiztonsági szolgálatok tevékenységével és azon munkatársainak nevével, akik ma már nem aktív tagjai a testületnek. Külön elemzést érdemelne: miért tartjuk magától értetődőnek, hogy a rendszerváltás kénytelen volt átvenni a szolgálatok régi kádereit, és még a 2003-as törvény is speciális rendelkezéseket tartalmazott az átvettek védelmében. Miért ne kerülhetett volna sor ezen a területen radikális személycserékre - mint például Németországban az egykori NDK titkosszolgálatok tekintetében -, anélkül, hogy a régi kádereket felelősségre vonták volna. Persze az állambiztonsági emberek nevét nyilván általában államtitokká nyilvánították. Csakhogy kérdés, indokolt-e még ma is fenntartani ezt a minősítést olyanok esetében, akik már évtizedek óta nem végeznek titkos munkát. Ha pedig az államtitok nem akadályozza a nyilvánosságra hozatalt, akkor mi az okunk arra, hogy ezeket az adatokat kizárjuk a tudományosan kutatható és a közérdekből nyilvánosságra hozható adatok köréből. Ha a deportálásért vagy a forradalom leveréséért felelős állami tisztségviselők esetében információs önrendelkezési jogukat nem tartjuk elegendő indoknak az információs szabadság korlátozására, miért pont a Rákosi-Kádár-rendszer besúgóit, hivatásos állományúakat, illetve pártvezetőit esetében gondoljuk ezt másként.

Az alkotmánybírák tehát úgy tűnik figyelmen kívül hagyták, hogy a közérdekből nyilvánosságának alkotmányos joga érdekében szükséges lehet a személyes adatok védelmének korlátozása, és az adott körülmények között az ügynökök önrendelkezési jogának korlátozása nem feltétlenül indokolatlan a tudósok kutatási és valamennyiünk információs szabadsága érdekében.

Gyenge lábakon áll az Alkotmánybíróság érvrendszere az államfő által felvetett másik kifogás tekintetében is. Ahhoz ugyanis, hogy a testület végkövetkeztetése, a jogorvoslati jog sérelme megállapítható legyen, igazolni kellett volna, hogy az adatoknak a törvény rendelkezései alapján történő nyilvánosságra hozatala hatósági döntésnek minősül. Ezt a határozat indokolása semmilyen érveléssel nem támasztja alá. Feltéve, de meg nem engedve azonban, hogy valóban egyedi hatósági döntés születik a hozzáférhetővé tételre vonatkozó döntés során, miért kellene egy előzetes jogorvoslati eljárásban szavotolni az adatok valódiságát, hiszen ez más hatósági döntések esetén sem alkotmányos követelmény.

*

A magyar törvényhozó csak jóval a rendszerváltás kezdete után, csak 1996-ban szánta el magát az „elmúlt rendszer” titkosszolgálati irataihoz való hozzáférés szabályozására, de akkor is az ettől minden más poszt-kommunista országban elkülönítetten kezelt átvilágítással összekapcsoltan.² Az együttes szabályozás óhatatlanul hozzájárult ahhoz, hogy az Alkotmánybíróság az általa megfogalmazott alkotmányos követelmények tekintetében nem tudta szétválasztani az átvilágítás és a hozzáférés kérdését. Az 1996-ban kialakított szabályozás csak az áldozatok számára biztosított hozzáférést az iratokhoz, de azt is korlátozottan, hiszen az nem terjedt ki az ügynök személyének megismerésére. 2003-ban - megintcsak az átvilágítással összekapcsolva - az Országgyűlés (követve a német mintát) lehetővé tette a besúgók nevének megismerését az áldozatok, sőt, - ennyiben túl is lépve a német megoldáson - közzeszeplők esetében mindenki számára. A most alkotmányellenesnek minősített szabályozással Magyarország csatlakozhatott volna a 2002-es cseh és szlovák törvényi megoldáshoz, amely mindenki számára biztosítja az aktákhoz való hozzáférést, és ezzel valójában a társadalom információs kárpótlását. Ezt azonban a magyar Alkotmánybíróság döntése megakadályozta.

² Annak igazolására, hogy a magyarországi törvényalkotók mennyire nem képesek külön kezelni a két kérdést, a legfrissebb bizonyíték az a képviselői önálló indítvány, amit 2005. december elején nyújtott be Mécs Imre és Fodor Gábor SZDSZ-es képviselő - mintegy az alkotmányellenesnek ítélet törvényi megoldás alternatívájaként - "a közéleti szerepet betöltő személyek állambiztonsági múltjának nyilvánosságra hozataláról" (T/13264.)

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

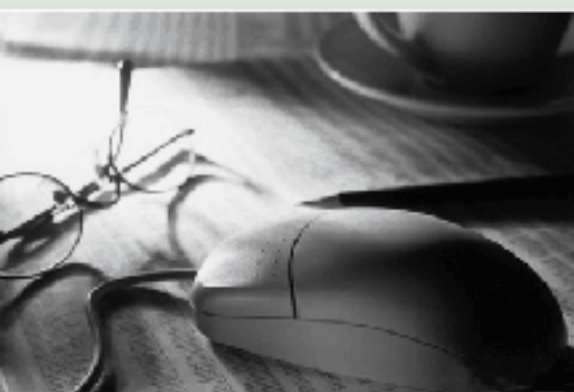
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás